

de Zelfzwichter

2020 / 2

De instructeur
De beroepsmolenaar
De opleiding tot molengids

TEKST: ALBERT BUURSMA

BEELD: ELMER SPAARGAREN

Modules voor Molenambassadeurs: de vernieuwde opleiding molengids

Sinds dit jaar biedt Erfgoedpartners een geheel vernieuwde 'Cursus Molengids' aan. Alle redenen om daarover meer te weten te komen via een gesprek met Marjan Brouwer, die voor Erfgoedpartners de cursus heeft opgezet, en Riekje Lanting, een van de dertien deelnemers aan de cursus.

Het gesprek vindt plaats op een toepasselijke locatie: de molen van Niebert, waar Riekje inmiddels molengids is. *Hoe is zij daartoe gekomen?*

'Oktober vorig jaar verscheen in het regionale weekblad *De Krant* (van Leek en omstreken, A.B.) een oproep voor vrijwilligers die molengids zouden willen worden. Dat leek mij wel wat en ik heb daarop gereageerd. In het dagelijks leven ben ik buschauffeur. Komende januari zit ik dertig jaar op de bus. Dan kan druk zijn, vooral in Stad. Molengids worden leek me ontzettend leuk als tegenhanger van mijn werk: het is buiten, in weer en wind. Ik vind het leuk om mensen dingen te vertellen.'

Nieuwe opzet

Degene die de nieuwe opzet heeft ontwikkeld is Marjan Brouwer. Zij is verantwoordelijk voor meerdere cursussen bij Erfgoedpartners. Verder is zij conservator van Museum Martena in Franeker en werkt een dag per week bij Historisch Centrum Overijssel in Zwolle. *Waarom een vernieuwde cursus?*

'Voorheen was de opzet anders en werd die gegeven op vijf of zes zaterdagen. Dat was een hele belasting, zowel voor de cursisten als de docenten. Nu is de cursus meer gespreid en "circulair": je kunt instromen op een

gegeven moment en de gemiste modules kun je het volgende jaar doen. Januari begint de nieuwe cursus en dan ben je in juni klaar. Er wordt gestreefd naar één cursus per jaar. Je moet wel minimaal zeven cursisten hebben om het een beetje economisch te houden. Het zijn er nu dertien, dat is een mooie groep. Het nadeel vergeleken bij de eerdere opzet is dat het wat langer duurt voordat je het brevet krijgt, maar je kunt wel op elk moment instromen.'

DE NIEBERTER MOLEN

RIEKJE LANTING

Over hoe de nieuwe cursus bevalt zijn beiden in principe positief. Marjan: 'Het is moeilijk om het allen naar de zin te maken. Iedereen heeft eigen wensen. Sommigen zijn het liefst binnen een maand klaar. Maar Arjen en ik vinden zes zaterdagen achter elkaar nogal pittig om te geven. We hebben ook geleerd dat het beter is om cursussen meer 's avonds te geven, Molengidsen zijn vaak nog economisch actief en volgen daarom een cursus liever 's avonds, maar dan moet het nog wel licht zijn, dus in de zomer en niet in de winter.'

Coronaproof

Met het noemen van het gebruik van *skype* verwijst Marjan naar de gevolgen van de 'coronacrisis', die overall merkbaar zijn. Ook Riekje ondervond dat: 'Door het coronagebeuren kwam de cursus stil te liggen, maar we gaan nu *coronaproof* verder via *skype*. Ik dacht op een gegeven moment wel: "Een molen, wat is dat ook al weer?" Ik was maar één keer geweest en toen stopten de bijeenkomsten. Maar we gingen wel verder met de modules.' Marjan voegt toe: 'Twee modules, 'Techniek' en 'Veiligheid op de molen' werden gegeven via *skype*. Dat is niet "je van het", uiteraard. Bij cursusbijeenkomsten kun je meer jezelf zijn en is er meer communicatie over en weer, maar de cursisten waren er wel op gebrand om door te gaan. "Marketing en communicatie van een evenement" hebben we in juni weer "live" gedaan, met een soort van tentamenzaalopzet.'

Speciale activiteit

Een vast onderdeel van iedere cursus molengids is het organiseren van een speciale activiteit. Marjan: 'Bij elke cursus hoort de opdracht om een activiteit op de 'eigen' molen te organiseren. Ik was verrast door de verscheidenheid van ideeën die men had, zoals een molen met lampjes op de winteravond; een lezing over de magische betekenis van molens en het verband met lelijken en een demonstratie met een wichelroedeloper. Een groepje cursisten van de Molenstichting Midden en Oost-Groningen wil iets groots gaan doen met een auto-, fiets- en wandeltocht.'

Riekje heeft ook al een eigen activiteit bedacht: 'Met ouderen met een lichamelijke beperking van het verzorgingscentrum waar mijn dochter werkt. Ik ga een stukje over de geschiedenis vertellen en maak daarbij gebruik van spreekwoorden en gezegden, en liedjes. Dat kan met een stuk of tien mensen.'

Rondleiding

Een module die, zoals gezegd, nog moet plaatsvinden [de module heeft inmiddels plaatsgevonden - red.], is de rondleiding; iets wat echt in praktijk geleerd moet worden. Marjan geeft die ook als cursus voor musea, maar in een molen is dat iets speciaals: 'Dat is een "rondleiding 2.0", vergeleken bij die in Museum

Modules

Inmiddels is het woord 'module' gevallen. Dat is de vorm van de nieuwe cursusopzet. Riekje: 'De cursus heeft zes modules met een afgebakend thema die worden gegeven in de loop van een jaar. Je kunt zo instromen.' Marjan: 'Ja eerder liepen onderwerpen nogal door elkaar en kwamen sommige onderwerpen tijdens iedere cursusdag aan de orde'. Riekje: 'Zo is het prettiger, dan heb je elke keer een deel afgesloten.' Marjan: 'De cursus bestaat uit verschillende onderdelen, respectievelijk: Geschiedenis van de molen, Educatie/kinderen op de molen, Techniek van de molen, Veiligheid op de molen, Marketing en communicatie van een evenement en Rondleidingen. Dat laatste onderdeel geef ik zelf. We gaan dat, in september, ook 'live' doen op de korenmolen Wilhelmina in Noorderhogbrug, waarbij de groep in tweeën wordt gesplitst, voor respectievelijk de middag en avond.'

Marjan heeft de cursus opgezet samen met Arjen Strijkstra, zelf poldermolenaar, maar van professioneel bioloog. Ze licht toe: 'Arjen is molenaar en docent van de modules 'geschiedenis', 'techniek' en 'veiligheid'. Hij is verantwoordelijk voor het inhoudelijke gedeelte. Hij doet het fantastisch.' Ook Riekje is positief: 'Ik vond het ook goed gaan. Hij vertelt duidelijk, rustig en mooi, zoals over een stukje eiwit wat je wilt hebben door zo goed mogelijk te malen.' Sylvia Jansen-Jobse gaf de module 'Marketing'. Marjan: 'Die is ook voor mensen van elders, zoals van de Synagoge en Middeleeuws Ter Apel. Dat is een kwestie van uitproberen. Het is meer een module voor beginners. We moeten nog het een en ander uitvinden.' Riekje: 'Ik vond het niveau wel goed; geen wassen neus, zo van "Dat doen we wel eventjes".'

Martena. Als je kunt rondleiden in een molen, kun je het overal. In een museum hoef je veel minder op het publiek dat je rondleidt te letten, maar in een molen kun je je hoofd stoten, van een trap vallen of in een gat kletteren. En op de stelling moet je helemaal uitkijken, zeker als de molen draait. Daarom zijn verantwoordelijkheid en veiligheid heel belangrijke zaken. Vorig jaar ging de Joseph Haydn school in Groningen met zeven kleuterklassen bij molens op bezoek. Dat moet je goed voorbereiden! Het is ook een hele uitdaging om voor kleuters begrijpelijk over een molen te vertellen. De cursisten hebben geleerd dat ze niet teveel moeten zenden, maar veel vragen moeten stellen, en de kinderen zelf met vragen en ideeën moeten laten komen.'

Riekje had er al mee te maken: 'Ik mocht een vader met twee kinderen rondleiden. Hij had een zoontje van vijf en een klein meisje op de arm. Dat jongetje was vlug en nieuwsgierig. Ik heb daarom duidelijk de regels verteld en gezegd "Zo gaan we het doen". Ik heb hem daarna eenvoudig uitgelegd hoe een korenmolen werkt en waarvoor die is: in een molen wordt meel gemalen en daarvan kan je vader of moeder pannenkoeken bakken.' Toen ze weer naar beneden gingen zei ik: "Ik ga wel eerst. Eén hand voor jezelf en één voor de molen, dus goed vasthouden!"'

Marjan vertelt dat de gidsen bij de module rondleiding ieder een eigen opdracht moeten uitvoeren met het rondleiden van een bepaalde groep, zoals kleuters, schoolkinderen, volwassenen of bejaarden. Ook daarbij is veiligheid een kernbegrip. Riekje: 'Met kleuters zou ik eerst naar boven gaan en kunnen als laatste de ouders volgen. Op een molenzolder moet je altijd uitkijken. Als je goed rondkijkt zijn daar heel wat bewegende zaken. Je moet voortdurend opletten.'

Molengids en 'ambassadeur'

Riekje maakt nu deel uit van een team van acht molengidsen en vier molenaars. Dat gebeurde voordat ze er erg in had: 'Degenen die verantwoordelijk zijn voor de molen zijn Theo Kerkhoff, die ook les geeft bij de molenaarsopleiding, en Aafke Voskes. Ik ben aangenomen met de mededeling dat er een proefperiode van een half jaar was. Daarna ben ik gelijk met de opleiding begonnen. Daar was ik zo mee bezig, dat ik mijn proeftijd glad was vergeten. Op een gegeven moment zei Aafke: "Ik moet jou nu wel vragen of je verder wilt. Jouw proeftijd is voorbij. Je zit wel goed in het team. Bij deze ben je aangenomen." Daarna heb ik dat ook van het Groninger Landschap bevestigd gekregen en ik kon mijn kleding ophalen.' Zoals uit de foto's blijkt, draagt ze die al.

Een molengids is ambassadeur voor zijn of haar molen en molens in het algemeen. Riekje: 'Ik probeer ook mensen uit de omgeving bij de molen te betrekken. Zo zei ik tegen een buurvrouw met twee jongetjes van zes

en acht: "Kom maar eens langs". Het is belangrijk dat je open bent. Wij zijn dat de eerste en derde zaterdag van de maand. Het is mooi als de molen draait. Mensen komen dan langs. En als er gemalen wordt, hoor je de stenen en de spullen, dat is mooi!'

Marjan: 'Soms maakt een molengids ook de stap naar molenaar [zie verhaal over cursist Jacco de Maat in dit nummer-red.]. Sommigen van deze cursus denken daar ernstig over na.' Riekje: 'Ik sluit dat ook niet uit. Ik vind het wel leuk met een stukje techniek en de rol van weersinvloeden. Afgelopen zaterdag waren de deuren naar de stelling open en zijn we in de kap wezen kijken. Ik ging mee. Dat was hoog en je moest over balken klimmen en maar zien dat je op een balk in de kap kwam te zitten. Dat vond ik spannend.'

Andere kijk

Marjan geeft aan de hand van een anekdote aan hoe verschillend mensen naar molens kijken. 'Tijdens het Groninger Molenweekend in 2019 kwam er een Mexicaanse jongen op een racefiets langs de molen De Helper. Ik was daar toevallig zelf als bezoeker. Die jongen dacht dat molens alleen graan maalden. Van poldermolens had hij geen idee. Polders kende hij niet. We hebben hem uitgelegd hoe belangrijk zo'n molen voor het laaggelegen Nederland is.' Door haar opleiding als molengids en de praktijk is er ook voor Riekje iets veranderd: 'Ik kom overal met de bus en als ik nu rondrijd, kijk ik nu wel met een andere blik naar molens.'

